

УДК 316.61:316.356.2-053.81-058.8

doi: 10.15330/ps.12.1.35-41

Юрій Завацький,

доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології та соціології,
Східноукраїнський національний
університет ім. В. Даля
ORCID: 0000-0003-1860-9503
e-mail: zavatski65@gmail.com

Yuriy Zavatskyi,

Doctor of Psychology, Professor,
Professor of Department Psychology and
Sociology,
Volodymyr Dahl East-Ukrainian National
University
ORCID: 0000-0003-1860-9503
e-mail: zavatski65@gmail.com

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТИВНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ
ОСОБИСТОСТІ: МАТРИМОНІАЛЬНИЙ ВИМІР****PSYCHOLOGICAL FEATURES OF SUBJECTIVE WELL-BEING
PERSONALITY: MATRIMONIAL DIMENSION**

Анотація. *Мета* дослідження полягає у тому, щоб виявити психологічні особливості суб'єктивного благополуччя особистості у матримоніальному вимірі (в умовах сім'ї). **Методи.** У дослідженні застосовано методи спостереження, бесіди, анкетування, стандартизовані та проєктивні методики психодіагностики, за допомогою яких було розкрито специфіку стосунків і умов взаємодії у шлюбі, ступень задоволеності шлюбом, особливості самореалізації особистості в сім'ї (на операціональному рівні, рівні цінностей і рольових установок), соціально-психологічної адаптованості та узгодженості сімейних цінностей і рольових очікувань у шлюбі, зокрема з застосуванням шкал суб'єктивного благополуччя, соціальної бажаності, афективного балансу, міжособистісного сімейного конфлікту. **Результати.** Визначено зміст, структурні складові (когнітивно-оцінну, мотиваційно-ціннісну, емоційно-поведінкову) та функції (регулятивну, прогностичну, розвивальну) суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі. Виокремлено соціально-психологічні чинники суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі: соціально-психологічна адаптованість та толерантність; ціннісно-орієнтаційна єдність із партнером в сумісності та благополуччі шлюбних стосунків; задоволеність шлюбом; узгодженість ступеня значущості сімейних цінностей в емоційній, інтимно-сексуальній, господарсько-побутовій, батьківсько-виховній сферах, сферах особистісної ідентифікації та соціальної активності; можливість саморозвитку, самовдосконалення та особистих досягнень в поєднанні з домінуванням сімейних цінностей; визначеність і несуперечливість рольових очікувань та рольових домагань, збіг уявлень про рольову поведінку; низький рівень конфліктності в сімейній взаємодії (подружжя підтримка, емоційний комфорт, культура спілкування) за виокремленими показниками його структурних складових. Розроблено інтегровану програму соціально-психологічної підтримки суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі, ефективність реалізації якої забезпечено принципами її побудови й функціонування та системністю застосування визначених соціально-психологічних чинників.

Ключові слова: особистість, суб'єктивне благополуччя, шлюб, соціально-психологічні чинники суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі.

Abstract. *Purpose* of the study is to identify the psychological characteristics of the subjective well-being of the individual in the matrimonial dimension (in the family). **Methods.** The study used methods of observation, interviews, questionnaires, standardized and projective methods of psychodiagnostics, which revealed the specifics of relationships and conditions of interaction in marriage, the degree of satisfaction with marriage, features of self-realization in the family (at the operational level, values and roles).), socio-psychological adaptability and coherence of family values and role expectations in marriage, in particular with the use of scales of subjective well-being, social desirability, affective balance, interpersonal family conflict. **Results.** The content, structural components (cognitive-evaluative, motivational-value, emotional-behavioral) and functions (regulatory, prognostic, developmental) of the subjective well-being of the individual in marriage are determined. Socio-psychological factors of subjective well-being of a person in marriage are singled out: socio-psychological adaptability and tolerance; value-oriented unity with a partner in the compatibility and well-being of marital relations; marital satisfaction; consistency of the degree of significance of family values in the emotional, intimate-sexual, economic, domestic, parental and educational spheres, spheres of personal identification and social activity; the possibility of self-development, self-improvement and personal achievement in combination with the dominance of family values; certainty and consistency of role expectations and role claims, coincidence of ideas about role behavior; low level of conflict in family interaction (marital support, emotional comfort, culture of communication) according to the selected indicators of its structural

components. An integrated program of social and psychological support of the subjective well-being of the individual in marriage has been developed, the effectiveness of which is ensured by the principles of its construction and functioning and the systematic application of certain socio-psychological factors.

Keywords: *personality, subjective well-being, marriage, socio-psychological factors of subjective well-being of a person in marriage.*

Постановка проблеми. В умовах стрімких трансформаційних змін та перебудови всіх сфер життя, які відбуваються в сучасному суспільстві, закономірно зростає актуальність соціально-психологічних досліджень щодо вивчення проблеми суб'єктивного благополуччя особистості. Це викликано гострою необхідністю у визначенні того, що є підставою для збереження внутрішньої рівноваги за таких умов, із чого складається переживання суб'єктивного благополуччя особистості, які компоненти лежать в його основі, яким чином воно бере участь в регуляції поведінки, а також виокремлення методів психологічної допомоги у вирішенні проблеми підтримки суб'єктивного благополуччя особистості.

Однією з найбільш значущих сфер життєдіяльності особистості є сім'я, в якій центральне місце посідають шлюбні відносини, що створюють психологічний простір життєвого світу особистості, визначають якість її сімейного життя. Благополуччя в шлюбі забезпечує переживання суб'єктивної задоволеності особистості подружніми стосунками, і є основою її психологічного комфорту та позитивного психоемоційного самопочуття, а отже проблема дослідження соціально-психологічних чинників суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі заслуговує на вивчення.

Отже, вивчення психологічних особливостей суб'єктивного благополуччя особистості у матримоніальному вимірі (в умовах сім'ї) є актуальним завданням, яке піднімається в цій статті.

Аналіз останніх досліджень. Проблема суб'єктивного благополуччя особистості стала предметом психологічних досліджень і активно розробляється в останні роки: вивчаються питання структури суб'єктивного благополуччя особистості; вплив життєвих цілей на суб'єктивне благополуччя; гендерні відмінності в переживанні суб'єктивного благополуччя (Камінська, 2013); особливості суб'єктивного благополуччя та його зв'язок з емоційним інтелектом; суб'єктивне благополуччя розглядається як чинник самоактуалізації особистості; функції особистісних прагнень у переживанні молодою людиною суб'єктивного благополуччя (Кологривова, 2008).

Серед робіт науковців, в яких опосередковано розглядаються проблеми благополуччя в шлюбі, слід відзначити дослідження, присвячені психологічній сумісності подружжя та емоційній адаптації в перші роки після укладання шлюбу (Пілецька, 2015); чинникам, що впливають на задоволеність шлюбом чоловіків і жінок, характер їх сімейного спілкування (Хлопоніна, 2007); впливу ціннісних орієнтацій і шлюбно-сімейних установок партнерів на внутрішньосімейну взаємодію (Бочелюк, 2013), ідентифікації особистості в подружжі як умови благополуччя сімейних стосунків (Говорун, 2001); процесу формування шлюбно-сімейних відносин та специфіці шлюбного вибору особистості (Кляпець, 2004).

Разом із цим питання психологічних особливостей, які визначають суб'єктивне благополуччя особистості в шлюбі, ще не виступало предметом спеціального соціально-психологічного дослідження та не знайшло достатнього висвітлення у соціальній психології.

Мета дослідження полягає у тому, щоб виявити психологічні особливості суб'єктивного благополуччя особистості у матримоніальному вимірі (в умовах сім'ї). Завдання дослідження полягають у тому, щоб: 1) виокремити структурні складові суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі, його функції та рівні прояву; 2) емпірично визначити соціально-психологічні чинники суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі.

Методи і методика дослідження. Для досягнення мети та розв'язання завдань у дослідженні застосовано методи бесіда; спостереження; анкетування (анкета «Виявлення специфіки стосунків і умов взаємодії в шлюбі» Ю. Дмитрук); психодіагностичні методики: тест «Опитувальник задоволеності шлюбом» (ОЗШ) (В. Столін, Т. Романова, Г. Бутенко);

комплексна методика «Діагностика самореалізації особистості в сім'ї» (на операціональному рівні, рівні цінностей і рольових установок) у модифікації Ю. Дмитрук; метод семантичного диференціалу (Ч. Осгуд); «Оксфордський опитувальник щастя» (М. Аргайл); методики діагностики соціально-психологічної адаптованості (СПА) (К. Роджерс, Р. Даймонд, в адаптації О. Осницького) та ціннісних орієнтацій (М. Рокич); шкали суб'єктивного благополуччя (Г. Перуе-Баду в адаптації М. Соколової), соціальної бажаності (Д. Кроун, Д. Марлоу, в адаптації Ю. Ханіна) та афективного балансу (Н. Бредбурн); опитувальники «Визначення узгодженості сімейних цінностей і рольових очікувань у шлюбі» (Г. Волкова) та «Міжособистісний сімейний конфлікт» (МСК) (В. Левкович, О. Зуськова).

Виклад основних положень. обґрунтовано систему методичних прийомів та діагностичних методик для вивчення соціально-психологічних чинників суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі, наведено процедуру та результати емпіричного дослідження.

На *першому етапі* емпіричного дослідження проведено диференціацію вибірки за показниками суб'єктивного благополуччя досліджуваних в шлюбі. Підбір методик на цьому етапі здійснювався у відповідності з виділеними на теоретичному рівні критеріями суб'єктивного благополуччя (успішне виконання сім'єю її соціально-психологічних функцій, задоволеність шлюбом, можливість самореалізації в шлюбі).

Аналіз даних анкетування, опитувальника задоволеності шлюбом та комплексної методики діагностики самореалізації особистості в сім'ї (на операціональному рівні, рівні цінностей і рольових установок) із застосуванням частотного аналізу дозволив провести диференціацію вибірки на дві групи: суб'єктивно благополучних в шлюбі респондентів (40,4%) – I група, із показниками: 32–47 балів (за методикою ОЗШ), $\geq 0,47$ балів на рівні цінностей і ≥ 4 балів на рівні умінь (за Ю. Дмитрук), що відповідає середньому та високому рівню їх суб'єктивного благополуччя і задоволеності шлюбом; неблагополучних – (59,6%), із параметрами: 17–36 балів, $\leq 0,47$ балів та ≤ 4 балів за відповідними методиками, що вказує на суб'єктивне неблагополуччя й низький рівень задоволеності шлюбом – II група.

Констатовано, що якість подружніх стосунків у групах визначається через суб'єктивні почуття задоволеності шлюбом, які не завжди схожі у подружжя. Визначено, що дружини в I та II групах більшою мірою відчувають незадоволеність шлюбом в порівнянні зі своїми чоловіками, незалежно від рівня благополуччя в шлюбі, що вказує на те, що чоловіків більше влаштовують їх подружні взаємини, в порівнянні з жінками.

На *другому етапі*, з метою виокремлення соціально-психологічних чинників суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі, було проаналізовано показники функціонування його основних структурних складових: когнітивно-оцінної, мотиваційно-ціннісної, емоційно-поведінкової у виділених групах, зокрема за гендерним розподілом досліджуваних.

Для вивчення когнітивно-оцінної складової аналізу піддавалися уявлення про суб'єктивне благополуччя досліджуваних в шлюбі. Оскільки образ «суб'єктивне благополуччя» має свою категоріальну структуру в індивідуальній свідомості, з метою її виявлення нами був використаний метод семантичного диференціала, що дозволяє виділити такі фактори, як оцінка, активність, сила, впорядкованість, складність і комфортність. В якості дескрипторів суб'єктивного благополуччя виокремлено різні за психологічним змістом і предметною навантаженістю судження: сімейне благополуччя, любов, здоров'я, успішність, рівновага, задоволеність, впевненість, ніжність, матеріальна незалежність, гармонія та інші. При цьому кількісне співвідношення цих асоціацій в I групі ($M_o=10,4$) значно більше, ніж у II ($M_o=4,2$). Результати, отримані за допомогою факторного аналізу дозволили порівняти категоріальну структуру поняття «суб'єктивне благополуччя» в двох групах. В I групі цей параметр має більш високу оцінку, активність, силу і складність, ніж у II групі ($\varphi=2,05$; $p\leq 0,02$), в якій високий показник за факторами оцінки та складності поєднується з низькими показниками за факторами сили і активності, що свідчить про слабкість регулюючого впливу уявлень про благополуччя при високій його оцінці та когнітивній складності.

Аналіз показників щодо оцінки досліджуваними їх задоволеності теперішнім життям, свого минулого та майбутнього, а також аутентичності та стану здоров'я (за шкалами методики М. Аргайла) показав, що в II групі середньогрупові оцінки по цих параметрах вірогідно нижче ($p \leq 0,05$). Оцінка мотиваційно-ціннісної складової суб'єктивного благополуччя показала, що високі показники за всіма шкалами цієї методики у I групі свідчать про орієнтацію на творчі плани, залученість в процес їх реалізації. Низькі оцінки у II групі вказують на пасивне прийняття життєвих обставин, що призводять до дискомфорту, загальної незадоволеності й фаталізму щодо перспектив шлюбу ($\varphi = 1,71$; $p \leq 0,04$).

Констатовано, що в системі цінностей подружжя існує як подібність, так і гендерні відмінності в їх виборі. Для чоловіків і жінок задоволеність шлюбом пов'язана з цінностями: «щасливе сімейне життя» (6,67 балів; $\sigma = 1,59$), «любов» (6,23 бали; $\sigma = 2,26$), «відсутність матеріальних труднощів» (6,45 балів; $\sigma = 1,02$), «життєва мудрість» (6,12 балів; $\sigma = 2,08$), «спільний відпочинок» (7,43 бали; $\sigma = 1,56$), «прояв відповідальності» (7,31 балів; $\sigma = 1,22$). Гендерні відмінності проявилися в тому, що для чоловіків більш важливими є такі цінності як «незалежність» (6,54 бали; $\sigma = 1,21$), «самоконтроль» (5,58 балів; $\sigma = 3,07$), «сміливість у відстоюванні своєї думки і поглядів» (6,61 бали; $\sigma = 2,44$), «тверда воля» (6,15 балів; $\sigma = 3,62$), «широта поглядів» (5,29 балів; $\sigma = 2,98$). Для жінок більш важливими є такі цінності як «акуратність, охайність і вміння тримати в порядку речі і справи» (5,56 балів; $\sigma = 2,86$), «вихованість і хороші манери» (5,07 балів; $\sigma = 2,88$), «освіченість» (як широта знань і висока загальна культура) (6,16 балів; $\sigma = 2,89$), «чесність» (5,77 балів; $\sigma = 2,26$), «чуйність і дбайливість» (5,19 балів; $\sigma = 2,32$).

Виявлено взаємозв'язок між показниками узгодженості цінностей подружжя і рольовою адекватністю подружжя в різних сферах сімейних цінностей. Встановлено, що узгодженість ціннісної сфери подружжя передбачає не тільки досягнення когнітивної згоди, але й узгодженість рольової поведінки шлюбних партнерів.

Результати дисперсійного аналізу виявили вплив узгодженості цінностей подружжя в інтимно-сексуальній, господарсько-побутовій сферах та сфері соціальної активності на задоволеність шлюбом. Гендерні відмінності проявилися в тому, що чоловіки більшою мірою проявляють потребу в інтимно-сексуальному, господарсько-побутовому союзі, а жінки в сфері особистісної ідентифікації з чоловіком та батьківсько-виховному союзі ($p \leq 0,05$).

Констатовано більш виражену диференціацію у функціонуванні показників емоційно-поведінкової складової в групах досліджуваних. Високий рівень суб'єктивного благополуччя пов'язаний з домінуванням позитивних емоційних станів над негативними, відмовою від оцінки своєї внутрішньої цінності за зовнішніми досягненням або під впливом оцінок інших, високою фрустраційною толерантністю (надання собі та іншим права на помилки), що свідчить про регулюючу функцію емоційно-поведінкової складової в I групі ($\varphi = 1,52$; $p \leq 0,06$). Високий ступінь значущості соціального оточення, який проявився у II групі ($\varphi = 1,66$; $p \leq 0,04$), знижує рівень самооцінки, самоприйняття і самоповаги й перешкоджає прояву автентичності як важливого механізму суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі.

З'ясовано, що існує взаємозв'язок між високим рівнем суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі та проявом соціально-психологічної адаптованості, встановлений у I групі ($\varphi = 2,14$; $p \leq 0,01$). Показниками суб'єктивного благополуччя досліджуваних в шлюбі по цій групі виявлено комплекс таких психологічних особливостей, як «інтернальність», «самоприйняття» і «прийняття інших», які високі в подружжі, при цьому «інтернальність» домінує у жінок, а «самоприйняття» і «прийняття інших» у чоловіків ($p \leq 0,01$). Визначено, що подружжя I групи вірогідно відрізняє адаптованість, емоційний комфорт, низькі значення ескапізму та накопичення стресу ($\varphi = 2,03$; $p \leq 0,02$).

Отримані результати дисперсійного аналізу виявили вплив оцінки досліджуваними рівня конфліктності в сферах подружньої підтримки й емоційного комфорту на їх задоволеність шлюбом. Показано, що показники задоволеності шлюбом і рівня конфліктності

в цих сферах взаємодії подружжя утворюють єдиний інтегрований показник суб'єктивного благополуччя, психологічний зміст якого полягає насамперед у емоційному ставленні особистості до власного шлюбу.

Визначено вплив оцінки досліджуваними рівня конфліктності в сферах спілкування подружжя та культури спілкування (за МСК) на суб'єктивне благополуччя особистості в шлюбі. Отримані результати підтверджують той факт, що комунікативні труднощі залишаються однією з провідних причин конфліктів подружжя у сучасній сім'ї.

Дані об'єктивних методик доповнювалися даними анкетування щодо з'ясування впливу соціально-економічних та демографічних характеристик у групах досліджуваних на переживання суб'єктивного благополуччя в шлюбі. Виявлена відсутність значущих розбіжностей між бездітними сім'ями та сім'ями, що мають дітей, зокрема за показниками сімейно-рольової взаємодії, оцінкою рівня конфліктності, особливостями сімейного спілкування і задоволеності шлюбом засвідчує, що суб'єктивне благополуччя напряму не залежить від наявності або кількості дітей, яких має подружжя. Встановлено, що житлові умови є тим об'єктивним фактором, що впливає на суб'єктивну оцінку подружжям своєї задоволеності сімейним побутом і переживання суб'єктивного благополуччя в шлюбі. Показано, що задоволеність матеріальним станом сім'ї, налагодженість сімейного побуту створює більш сприятливі умови для високої задоволеності шлюбом і переживання суб'єктивного благополуччя особистості в цілому. В аспекті гендерного розподілу з'ясовано, що чоловіки з більш високим освітнім рівнем надають більшого значення емоційній підтримці шлюбного партнера. Жінки з сімей, де подружжя має однаковий освітній рівень, або освітній рівень дружини є вищим, надають більшого значення спільності ціннісних орієнтацій подружжя. Виявлено розбіжності в переживанні суб'єктивного благополуччя від стажу перебування у шлюбі. За даними анкетування у період первинної адаптації (від 1 до 5 років спільного життя) головним чинником благополуччя у I групі є морально-психологічний союз. Для більш зрілих подружніх пар цієї групи – сімейно-батьківський союз. При цьому для всіх пар важливими виявилися цінності в розумінні, турбота і повага.

Для проведення факторного аналізу з метою співставлення чинників, які вплинули на суб'єктивне благополуччя особистості в шлюбі за допомогою візуального методу «кам'яний осип» були проаналізовані дані I та II груп із полярними проявами показників за складовими суб'єктивного благополуччя.

Загальний аналіз факторної матриці дозволив визначити дескриптори («Вектор адаптованості», «Вектор особистісного росту», «Вектор психологічного самопочуття в шлюбі», «Вектор шлюбно-рольової взаємодії»), які надали можливість виокремити соціально-психологічні чинники суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі: соціально-психологічна адаптованість та толерантність, задоволеність шлюбом, узгодженість ступеня значущості сімейних цінностей в емоційній, інтимно-сексуальній, господарсько-побутовій, батьківсько-виховній сферах та сфері соціальної активності, орієнтація та можливість саморозвитку, самовдосконалення та особисті досягнення в поєднанні з домінуванням сімейних цінностей, визначеність і несуперечливість рольових очікувань та рольових домагань, збіг уявлень про рольову поведінку, низький рівень конфліктності в сімейній взаємодії (подружня підтримка, емоційний комфорт, культура спілкування).

Висновки. Проведений аналіз психологічних особливостей суб'єктивного благополуччя особистості у матримоніальному вимірі (в умовах сім'ї) дає змогу прийти до певних результатів, в яких підтверджується гіпотеза дослідження: 1. Встановлено, що суб'єктивне благополуччя особистості в шлюбі – це поліфункціональне інтегральне соціально-психологічне утворення, в структуру якого входять когнітивно-оцінна (уточнення, конкретизація і розширення системи знань про себе, уявлення про суб'єктивне благополуччя в шлюбі, суб'єктивне оцінювання дійсності, ставлення до себе та шлюбного партнера), мотиваційно-ціннісна (вироблення позитивного самоствавлення, адекватне оцінювання своїх можливостей і потенціалу у сімейному житті, а також особистісного зростання в шлюбі, визначення перспектив власного майбутнього в ньому та реалізації життєвих цілей), емо-

ційно-поведінкова (рівень емоційного сприйняття взаємодії подружжя, ступінь задоволеність шлюбом та контроль над обставинами в ньому, соціальна бажаність) складові. 2. Провідними функціями суб'єктивного благополуччя є регулятивна, прогностична та розвивальна. 3. Рівні прояву суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі (матеріальний, особистісний, соціальний, фізичний, психологічний) відповідають типу ціннісних орієнтацій і мотиваційній структурі особистості та артикулюються залежно від актуальної життєвої ситуації, що наявна в шлюбі. 4. Виокремлено соціально-психологічні чинники суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі: соціально-психологічна адаптованість та толерантність; ціннісно-орієнтаційна єдність із партнером в сумісності та благополуччі шлюбних стосунків; задоволеність шлюбом; узгодженість ступеня значущості сімейних цінностей в емоційній, інтимно-сексуальній, господарсько-побутовій, батьківсько-виховній сферах, сферах особистісної ідентифікації та соціальної активності; можливість саморозвитку, самовдосконалення та особистих досягнень в поєднанні з домінуванням сімейних цінностей; визначеність і несуперечливість рольових очікувань та рольових домагань, збіг уявлень про рольову поведінку; низький рівень конфліктності в сімейній взаємодії (подружжя підтримка, емоційний комфорт, культура спілкування). 5. *Перспективним* напрямом подальших досліджень у контексті запропонованої нами тематики може бути поглиблене висвітлення особливостей переживання суб'єктивного благополуччя у шлюбі осіб різних вікових груп та на підставі їхнього гендерного розподілу, а також на різних етапах проходження стадій життєвого циклу сім'ї; вивчення особливостей динаміки та шляхів підвищення рівня продуктивності особистісних прагнень у консультативній і корекційній роботі психологів, що сприятиме переживанню суб'єктивного благополуччя особистості.

1. Бочелюк В. Й. Моделивання соціально-психологічних систем: теоретико-прикладний аспект : монографія. 2-е вид. перероб. і доп. Северодонецьк : СХУ ім. В. Даля, 2013. 363 с.
2. Говорун Т. В. Шлюбно-сімейна звичаєвість українців. *Вісник Прикарпатського університету*. Івано-Франківськ : Плай, 2001. Вип. 6. С. 92–100.
3. Камінська О. В. Психологічні детермінанти суб'єктивного благополуччя молоді у шлюбі. *Теоретичні і прикладні проблеми психології* : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Северодонецьк : Вид-во «Ноулідж», 2013. № 2 (31). С. 133–140.
4. Кляпець О. Я. Психологічні чинники вибору молодою людиною цивільного шлюбу : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05. Київ, 2004. 21 с.
5. Кологривова Е. І. Функції особистісних прагнень в переживанні молодою людиною суб'єктивного благополуччя : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05. Київ, 2008. 20 с.
6. Пілецька Л. С. Психологічні особливості самореалізації особистості в умовах шлюбу. *Теоретичні і прикладні проблеми психології* : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Северодонецьк : Вид-во СХУ ім. В. Даля, 2015. № 3 (38). С. 6–14.
7. Хлопоніна Н. Є. Вплив рольових очікувань подружжя на характер сімейного спілкування : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05. Київ, 2007. 20 с.

REFERENCES

1. Bocheliuk V. Y. (2013). *Modeliuvannia sotsialno-psykholohichnykh system: teoretyko-prykladnyi aspekt [Modeling of socio-psychological systems: theoretical and applied aspect]: monohrafiia*. 2nd ed. rew. and ext. Sievierodonetsk: SNU im. V. Dalia [in Ukrainian].
2. Hovorun T. V. (2001). Shliubno-simeina zvychaievist ukraintsiv [Marital and family customs of Ukrainians]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu*. Ivano-Frankivsk: Plai, iss. 6, pp. 92–100 [in Ukrainian].
3. Kaminska O. V. (2013). Psykholohichni determinanty subiektyvnoho blahopoluchchia molodi u shliubi [Psychological determinants of the subjective well-being of young people in marriage]. *Teoretychni i prykladni problemy psykholohii: zb. nauk. prats Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu im. V. Dalia*. Sievierodonetsk: Vyd-vo «Noulidzh», 2 (31), 133–140 [in Ukrainian].
4. Kliapets O. Ia. (2004). Psykholohichni chynnyky vyboru molodoiu liudynoiu tsyvilnoho shliubu. [Psychological factors of a young man's choice of civil marriage]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
5. Kolohryvova E. I. (2008). Funktsii osobystisnykh prahnen v perezhyvanni molodoiu liudynoiu subiektyvnoho blahopoluchchia [Functions of personal aspirations in a young person's experience of subjective well-being]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
6. Piletska L. S. (2015). Psykholohichni osoblyvosti samorealizatsii osobystosti v umovakh shliubu [Psychological features of self-realization of the person in the conditions of marriage]. *Teoretychni i prykladni*

problemy psykholohii: zb. nauk. prats Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu im. V. Dalia. Sievierodonetsk: Vyd-vo SNU im. V. Dalia, 3 (38), 6–14 [in Ukrainian].

7. Khloponina N. Ye. (2007). Vplyv rolovykh ochikuvan podruzzhzia na kharakter simeinoho spilkuvannia [The influence of marital role expectations on the nature of family communication]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

Завацький Ю. Психологічні особливості суб'єктивного благополуччя особистості: матримоніальний вимір. *Психологія особистості* : науковий теоретико-методологічний і прикладний психологічний журнал. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2022. Т. 12. № 1. С. 35–41. doi: 10.15330/ps.12.1.35-41.
